

BLENDÉD LEARNING

Ludvík Eger

Úvod

Uvedený pojem je v zahraničí velmi aktuální, diskutovaný a jeho nástup je spjat především s překonáváním určitého rozčarování a snad i s krizí e-learningu, která se většinou pro Evropu datuje do roku 2000 (Kolář, 2003, Eger, 2004).

E-learning jako takový má své výhody i nevýhody, a to na straně pedagogické i technologické. Jeho definování viz Eger v Aule č. 4/2003 (Eger, 2004, Květoň, 2003, Poláková, 2004) není vždy jednoznačné, a je postupně inovováno v další diskusi. Podobně můžeme novou definici nalézt i na elearningeuropa.info, která momentálně ustoupila od toho, že e-learning je vzdělávací proces spojený s počítači a sítí..., ale uvádí, že e-learning je využívání multimediálních technologií a internetu pro podporu kvality vzdělávacího procesu.

Určitou bezradnost potom představuje soudobá česká pedagogika. To můžeme dokumentovat na pedagogickém slovníku (Průcha, Walterová, Mareš), kde ve 3. vydání z roku 2001 je vhodná pedagogická definice e-learningu.

V novém vydání (4. rozšířené, 2003) je od ní ustoupeno a uvedeno jen, že e-learning označuje různé druhy učení podporované počítačem. Matoucí je ovšem odkaz na multimediální metodu, kterou takto nedefinují zahraniční odborníci, ale ani naše didaktika (Kalhous, Obst a kol., 2002, Maňák a Švec, 2003, Skalková, 2004).

Jestliže si ovšem prohlédneme uvedené odborné didaktické publikace, zjistíme, že vůbec anebo téměř vůbec nepoužívají zdroje z internetu a také v nich nenajdeme pojem e-learning. Samozřejmě chybí zaujetí jakéhokoliv stanoviska k pojmu blended learning. Nedostatečně je pojímána kombinovaná výuka, ačkoliv je jak pro graduální, tak i pro další vzdělávání naprosto nezbytná a velmi aktuální! (Naštěstí pozitivně můžeme konstatovat, že v uvedených publikacích jsou již kapitoly, které se zabývají výpočetní technikou a výukou podporovanou počítači.)

Blended learning a kombinovaná výuka

Jestliže se podíváme do slovníku Oxford Advanced Learner's Dictionary (1995) či do Slovníku cizích slov (1996), nenajdeme zde vysvětlení pojmu blended learning. Dokonce ani Pedagogický slovník (Průcha aj, 2003) ve čtvrtém rozšířeném vydání nic o tomto pojmu neuvádí. Přitom i pojem kombinované studium je zde ve svém druhém významu: „na vysokých a středních školách spojování denního studia a distančního studia...“, vzhledem k diskusi v zahraničí či v oblasti distančního vzdělávání v České republice pojat nedostatečně.

Pokud pomocí metavyhledavače www.google.com zadáme „blended learning“ dostaneme za 0,15 sekundy upozornění na více než 600 tisíc možných odkazů! (možná, že jen 1/3 je relevantních). To by již mělo být závažným upozorněním, protože dalším zkoumáním zjistíme, že jsou zde vedené nejen odborné diskuse, umístěny odborné články, ale i výstupy z prvních studií a dokonce metodické materiály k zavádění blended learningu.

A tak se dostáváme k vlastní podstatě článku – vymezení pojmu blended learning. Autor článku vymezoval pojem jako kombinaci e-learningu a prezenčních forem studia (Eger, 2004) a spojoval ho právě s reakcí nad výsledky čistých e-learningových kurzů. Vychází se zde z toho, že cesta smíšeného (kombinovaného) použití, zde e-learningu s prezenčními formami studia, se ukazuje jako efektivnější a hlavně odstraňuje některé právem kritizované nedostatky „čistých“ e-learningových kurzů.

Dosahuje se tím vyšší efektivity vzdělávání hlavně tam, kde nechceme, aby absolventi pouze rychle zvládli základní informace, ale kde chceme, aby vzděláváním získali nejen znalosti, ale i dovednosti, zkušenosti a popř. byli skutečně motivováni k praktické činnosti. Tedy, aby byli plně kompetentní. Mixu, či kombinaci může být celá řada, ale v praxi je to například tak, že e-learningový kurz v LMS předává základní informace, provede základní kontrolu znalostí a ty jsou spolu s elektronickou komunikací prohlubovány na prezenč-

ním semináři či hodnoceny prezenčním zkoušením. Pokud nám jde také o nácvik a výcvik dovedností, je zařazena např. řízená praxe, letní škola apod.

Ostatně takto je to v současné době využíváno v dalším vzdělávání v řadě špičkových firem i v ČR! Viz prezentace na EDLF v listopadu 2003 v Plzni (<http://www.edlf.cz/>) či E-learning 2004 v březnu 2004 v Praze (<http://www.e-univerzita.cz/2004/uvod.htm>). Firma Kontis (*Pejša*, 2003) dokonce ve svém materiálu ukazuje výsledky e-learningu a blended learningu při realizaci dalšího vzdělávání v českých firmách. Velmi pěkně to pro vysoké školy dokumentuje např. Turčáni (2004) na příkladě podpory distančního studia e-learningem.

Z hlediska evaluace je důležité závěrečné prezenční zkoušení či obhajoba práce nebo projektu. Tím dochází i k požadované autorizaci hlavních výstupů. Ostatně tento požadavek se stává v Evropě standardní a také Akreditační komise jej pro graduální programy v ČR požaduje. Firmy budou potom nejenom zajímat výsledky vzdělávání, ale i ROI (návrát investic) a další ukazatelé.

V květnu 2004 prezentoval *Mužík* ve svém vystoupení v Brně pojem „blended learning“ v souvislosti s novými vzdělávacími přístupy, které využívají ICT takto: V praxi se často používá termín blended learning, neboli tzv. smíšené učení. Příkladem blended learning mohou být semináře v kombinaci s videokonferencemi, kurzy v kombinaci s neustálým e-mailovým spojením nebo navazujícím dialogem mezi účastníky. Za blended learning lze považovat i kurzy poskytované prostřednictvím webových stránek v kombinaci s klasickou výukou ve vzdělávacím zařízení apod. (*Mužík*, 2004). Autor článku původně uváděl, že pro tento termín v tomto pojetí nemáme v České republice český ekvivalent a je možné, že bude používán podobně jako pojem e-learning, kde se také překlad elektronické vzdělávání téměř nepoužívá, ale ustálilo se používání anglického termínu.

V tomto pojetí termín nemůžeme překládat jako kombinovaná výuka, protože pod ním v distančním vzdělávání chápeme kombinace distanční a prezenční výuky. V praxi se např. jedná také o korespondenční studium a prezenční semináře či zkoušky apod. Termín kombinovaná výuka je tedy širší.

Ukazuje se ovšem, že širší vymezení pojmu blended learning se naopak rovná tomu, co dnes (a zatím stále nedostatečně) pojmáme pod termínem kombinovaná výuka či kombinované studium. Alespoň tak se vyvíjí část odborné diskuse na internetu.

K tomu uvedeme několik příkladů:

Např. *Judith M. Smith* z USA (2001) příhodně uvádí, že se jedná o starého přítele s novým názvem. Kromě upozornění na využití ICT upozorňuje na vhodné různé kombinace, hlavním je dosahování cíle vzdělávání.

V článku *Strategies for Building Blended Learning* (*Rossett, A, Douglas, F, Frazee, V.R.*, 2003) autoři stručně a přehledně ukazují možné kombinace. Upozorňují na formální i neformální vzdělávání, vzdělávání spojené s technologií či naopak založené na kontaktu lidí, na direktivní směr či výzkumnou orientaci atd. V tabulce přináší přehled pro možné kombinace a hlavními položkami jsou: živá (F2F, kontaktní výuka, „tváří v tvář“) přímá setkání a kooperace lidí, a to formální i neformální, virtuální spolupráce, a to synchronní a asynchronní, vzdělávání založené na samostudiu a systémy pro podporu výkonnosti (pro podporu vzdělávacího procesu). Dále se můžeme dočíst o strategii zavádění blended learningu. Je evidentní, že se zde jedná o kombinované studium v širokém pojetí. Hlavním cílem je dosahování vzdělávacích výsledků, a to při vážení toho, co máme pro organizaci vzdělávacího procesu k dispozici. (Opět ve velmi širokém pohledu.)

Naopak příklad z Austrálie (ANTA, 2002) ukazuje, že zde je pojímán blended learning jako kombinace, zde on-line kurzů s výukou F2F (užší vymezení!) Je zde uvedena i řada praktických příkladů.

Blended learning ve smyslu kombinace e-learningu a prezenčních forem studia se ukazuje jako velmi efektivní právě pro podnikové vzdělávání a částečně i pro celoživotní vzdělávání. To bylo ukázáno i na konferencích EDLF (2003) či Elearning 2004. Doporučit z internetu můžeme příspěvek *Bersin & Associates* (2003). Můžeme také najít zajímavé informace o spolupráci v Německu: <http://www.blended-learning-network.de/>, podobně na <http://www.brandon-hall.com/>, který je známým zdrojem informací o e-learningu, najdeme odborná pojednání o tom, jak

efektivně využívat blended learning. V České republice dokonce nastupují aktivity na úrovni středních škol, viz CELN (<http://www.celn.cz/>).

Další významná diskuse se pro Evropu odehrává na portálu, který pro podporu e-learningu provozuje EU: elearningeuropa.info.

Závěr

Nemůže být cílem stručného článku do časopisu AULA úplné vysvětlení tolik diskutovaného pojmu blended learning.

Z hlediska vymezení pojmu chceme ukázat, že musíme uvažovat o tzv. širším vymezení, které můžeme u nás spojit s pojmem kombinovaná výuka, kde se bude jednat o kombinaci různých forem studia a o užší vymezení (blended learning), kde půjde vždy o kombinaci e-learningu s dalšími, a to především prezenčními formami studia.

Autor chce také upozornit na to, že v ČR je zejména na akademické a pedagogické úrovni věnovaná malá pozornost e-learningu a pojem blended learning je zatím neoslovený. Problém je pravděpodobně spojen s věnováním nedostatečné pozornosti distančnímu studiu a e-learningu se strany české pedagogiky. To je v ostrém kontrastu vůči světu a Evropské unii (EU), ale také vůči praxi ve špičkových firmách i v České republice. Pedagogika díky konzervativnímu přístupu k ICT zaostala a jen velmi málo pomáhá aktivně řešit vzdělávací problémy a úkoly, které před nás staví nástup ICT a rozvoj společnosti znalostí.

Dalším problémem je to, že nedostatečně reagujeme na úkoly, které nám EU vytyčila v roce 2000 v Lisabonu (pro ČR závazné od roku 2002) v oblasti dalšího a celoživotního vzdělávání a využívání ICT. Přitom právě blended learning sehraje již v nejbližších letech důležitou roli v tzv. krátkých kurzech, které budou vysoké i střední školy nabízet v dalším vzdělávání a které jsou v zahraničí obvyklé a žádané (důležitost pro podnikové vzdělávání jsme již uvedli).

Prohlubuje se také rozpor v práci se zdroji. Někteří starší učitelé někdy vůbec nepoužívají internet, studenti středních a vysokých škol naopak problémy začínají řešit tím, že provedou vyhledávání a vyhodnocení zdrojů ve světové informační síti. To vede i k tragic-

kému konstatování rozporu (ČŠI, Kalábová, 2004), kdy dětem a studentům v oblasti ICT nestačí učitelé, a to i nově nastupující absolventi pedagogických fakult (i dle sdělení řady ředitelů SŠ!).

Z hlediska pojmů je problémem to, že akademické lpění na čistých českých pojmech zejména v oblastech, které jsou spojené s ICT, je velmi problematické a určitě může způsobit to, že se v Evropě nedomluvíme. Je to náš cíl? Skutečně si někdo myslí, že tak zastavíme vlivy globalizace v ČR?

Literatura:

- [1] ANTA, Blended learning (2002) [online] [cit 2004]. Dostupné na [www: <http://www.schools.nsw.edu.au/learning/yrk12focusareas/learntech/blended/index.php>](http://www.schools.nsw.edu.au/learning/yrk12focusareas/learntech/blended/index.php)
- [2] Bersin & Associates, Blended Learning: What works? [online] [cit 2004]. Dostupné na [www: <http://www.e-learningguru.com/wpapers/blended_bersin.doc>](http://www.e-learningguru.com/wpapers/blended_bersin.doc)
- [3] Eger, L.: E-learning vzdělávací proces spojený s počítačem a se sítí AULA, č. 4, s. 15–17, 2003. ISSN 1210-6658.
- [4] Eger, L.: Blended learning jako příležitost pro efektivní výuku. In: Zdráhal, T.: Hodnocení kvality vysokých škol. Ústí nad Labem: UJEP v Ústí nad Labem, 2004, s. 21–26, ISBN 80-7044-543-2.
- [5] Eger, L.: E-learning, evaluace e-learningu + případová studie z projektu Comenius Plzeň: ZČU v Plzni, 2004, 76 stran, ISBN 80-7043-265-9.
- [6] Elearning 2004. [online] [cit 2004]. Dostupné na [www: <http://www.semis.cz/konference.htm>](http://www.semis.cz/konference.htm)
- [7] Elearningeuropa.info Dostupné na [www: <http://elearningeuropa.info/glossary.php?lng=1>](http://elearningeuropa.info/glossary.php?lng=1)
- [8] European Distance Learning Forum. [online] [cit 2003]. Dostupné na [www: <http://www.edlf.cz/>](http://www.edlf.cz/)
- [9] Kalhous, Z., Obst, O.: Školní didaktika. Praha: Portál, 2002, ISBN 80-7178-253-X.
- [10] Kolář, J.: O významu distančního vzdělávání. [online] [cit 2004]. Dostupné na [www: <http://www.edlf.cz/edlf_cz/newsletter/prezentace/01_KEYNOTE_CVUT_Kolar.ppt>](http://www.edlf.cz/edlf_cz/newsletter/prezentace/01_KEYNOTE_CVUT_Kolar.ppt)
- [11] Květoň, K.: Základy e-learningu 2003. [online] [cit 2004]. Dostupné na [www: <http://belcom04.comtel.cz/doc/prirucka.doc>](http://belcom04.comtel.cz/doc/prirucka.doc)

ČLÁNKY

- [12] Maňák, J., Švec, V.: Výukové metody. Brno: Paido, 2003, ISBN 80-7315-039-5.
- [13] Mužík, J.: Rozdíly mezi vzděláváním dětí, mládeže a dospělých. Brno: MJF Praha, ISBN 80-86284-45-X.
- [14] Pejša, J.: E-learning – trendy, měření efektivity, ROI, případové studie. [online] [cit 2004] Dostupné na www: <http://www.e-learn.cz/soubory/e-learning_trends_ROI.pdf>
- [15] Poláková, E.: Výklad niektorých pojmov alternatívneho vzdelávania. Technológia vzdelávania. Roč. 12, 2004, č. 2. ISSN 1335-003X.
- [16] Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J.: Pedagogický slovník. 3. rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-579-2.
- [17] Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J.: Pedagogický slovník. 4. rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.
- [18] Rossett, A., Douglass, F., Frazee, R.V.: Strategies for Building Blended Learning. [online] [cit 2004]. Dostupné na www: <<http://www.learningcircuits.org/2003/jul2003/rossett.htm>>
- [19] Skalková, J.: Pedagogika a výzvy nové doby. Brno. Paido, 2004, ISBN 80-7315-060-3.
- [20] Smith, J.M.: Blended learning. [online] [cit 2004]. Dostupné na www: <<http://www.gwsae.org/Executiveupdate/2001/March/ble>>
- [21] Turčáni, M.: Dištančné vzdelávanie + e-learning = perspektíva pre všetkých. Technológia vzdelávania. Roč. 12, 2004, č. 5. ISSN 1335-003X.

